

govarja, je znana reč, govori se „aden Bug v treh paršonah“, — „lepu je tu žitu“, in „lahku je tu delu“. Celo pisano se najde pri Baucerji in drugih starokranjskih bukvah. Tako — mislim — je oblika „Svaduccius“ namesto „Svedoccius“ izpričana.

Sedaj nam še ostane pretres poména tega imena, in pa dokaz, da je ta beseda edino le slovenska, ako-ravno ima vsim indoeuropejskim jezikom občno koreniko „vid“, kar v sanskritu pomeni: scire, persiški vedmi causativ, vedayami, nuntio, pa pomeni tudi vid, videre.

Da so pomena viditi in vediti stari jezici enačili (identificirali), bodemo iz sledečih prikladov se prepričali.

I. Preglejmo naj prej germansko steblo:

- a) gotiški vitan ¹⁾, anom. prs. vait, prt. vissa, vediti, wissen, eidenai, gignoskein, unvitands, neveden, unwissend, agnoon.
- b) vitan, auf etwas sehen, beobachten, wahren, oran, terein, füllattein;
- c) in — veitan namesto vait, vitun, vitans, an-sehen, verehren, fraveitan, rächen, fraveitands, Rächer, idveitjan, schmähen.
- d) veitvods, Zeuge, galiugaveitvods, falscher Zeuge, veitvodjan, zeugen, mithveitvodjan, mitzeugen, veitvoditha, Zeugniß ²⁾.
- e) vithoth, Geboth, Gesetz ³⁾.

Pervotni pomen te korenike je viditi, pravi ostro-umni Diefenbach ⁴⁾, in pomen vediti je: „das Gesehen — Erfahren haben“. V prenešenem pomenu se najde ta korenika v nemškem jeziku in sicer:

- a) althochdeutsch: wizan, wissen, wison, weissagen,
- b) wizan, imputare, tadeln, vorwerfen, primeri: gotiško frai — veitan, id — veitjan.
- c) ahd. gawizida, (ga — wizida), angelsächs. ge — vit testimonium, primeri: got. veithvoditha, Zeug-niss.
- d) ahd. wizod, lex, primeri: gotiško vithoth, Geboth.

II. Keltiške stebila so sledeče, in sicer spet v prenešenem pomenu.

- a) cimriški gwys, gwydd-ys, gwyddiad, cognition, science, gwyddawl, sciential, rudimental.
- b) cimriški gwybod, gwybyddu, to bo conscions, gwybiddiad, Augenzeuge, iriški, po Pictetu: fia-dha, témoignage, testimonium.
- c) fiosiach, Weissager, Zauberer, gwiddan, Hexe.

III. Latinske stebila so pa te le:

- a) videre, v latinščini srednjega veka: videns, visor, Augenzeuge.
- b) invidere, invisus, primeri: got. fra — veitan in nemško wizan.

IV. V gerškem jeziku najdemo:

Idon, eidon, eidomai, idea, oida itd. v pomenu: viditi in vediti.

V. V litvanščini so se ohranile sledeče besede:

- a) litvanski wéizdmi, weizditi, sehen, gewahren, suchen, wěstě, Wissenschaft.
- b) pawydsti, letiški: pavidět, invidere, nevidónas Missgönner, Feind, primeri latinsko: videre in invidere, invisus ⁵⁾.

VI. V slovanščini so sledeče debila:

- a) cerkvenoslov. vidjeti, česki vidati, sehen, wid, Gesicht, vida, Idee, vidno, Licht, wjeda, Wissen-

schaft, vjedjeti, cerkvenosl. gignoskein ¹⁾, primeri gotiške besede pod a) in b),

- b) vjedyma, vjedan, pri ogerskih Slovencih vido-vina, Zauberer, Weissager, primeri nemško wison in keltiško gwyddan.
- c) ruski vidok, cerkvenosl. vjedok, svidjetelj, sved-djetelj, ilirski in slovenski svedok, poljski swia-dek, česki svjedenek, Zeuge, ruski svidjenje, Zeugniß, poljs. swiadczic, oswiadzac, zeugen, bezeugen, slov. svedočiti, svedočba, svedo-čanstvo. (Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Rajni ruski car Nikolaj I. in carska rodbina.

Imeniten Anglež, ki je ob času rajnega ruskega cara Nikolaja I. carski dvor v Petrogradu obiskal, pripoveduje od carske rodbine tistega časa sledečo mikavno prigodbo, ki dokazuje, kako ljubeznjivo in po domače se je vèdla carska rodovina med seboj domá.

„Ob petih se vsedemo v vozove — pravi — in se pe-ljemo na kraj, kjer je 25.000 vojakov s 60 topovi v ver-sti stalo. Iz voza stopivši že nahajamo za nas pripravljene konjiče; pa komaj se na sedlo veržem, pride general Ben-kendorf in nas pozdravlja z naznanilom, da nas hoče caru pokazati. Nisem še izustil vprašanja: ali bi se ne spodo-bilo raz konja stopiti, že pride postaven in velik mož — car k nam. Zlo prijazno nas marsikaj pobara, in pozdrav-ljaje gré dalje svojo pot, spremljan od princa Miroslava nizozemskega, vojvoda nasavskega, svojega starejega sina Aleksandra, zalega mladenča 17 let starega, in s krasnim štabom v blišočih uniformah. Ko je car k nam prišel, so ga domači prav po domače pozdravljali, in zato mi koj ni bilo mar, da bi bil on — car! Pred polki jahaje je glasno marsikaj popraševal, in vselej so mu cele trume odgovar-jale, česar smo se ptuji z začudenjem zavzeli. Navadno je bilo vprašanje: „Otroci, kak se imate?“ In odgovarjali so mu: „Jako dobro!“ Na to jim zavrača car: „Tak mi do-padel!“ In vojaki iznova zahrume: „To je naše veselje!“

Preden pa se je car domú vernil, je poklical generala Benkendorf-a in mu naročil, mene in lorda W. drugi dan v Petrodvor povabiti.

Prideva in našla sva krasno družbo gospodov in gospá. Knez Polkovski naji je sprejel in k carinji peljal, ki je tako prijazna in priljudna gospá, da se pričo nje človek prav nič tesnobe ne čuti. Pomeukovala se je z lordom W. — Carevič tudi iz bližnje sobe v našo stopi in se z menoj pogovarjati jame, dokler nas carinja ne poslovi. Ravno se pa tudi velike vrata odpró in car se prikaže, podá svojo roko princesnji Miroslavovi nizozemski, sestri carinje, in odide v veliko dvorano, kjer je kakor podkev zakrivljena miza stala. Njima sledijo princ Miroslav s carinjo, carevič s svojo sestro, veliko knežinjo Marijo, šestnajstletno de-vojko v polnem lepotičji mladosti; sledijo: vojvoda nasavski, vojvoda oldenburški in drugi. Med kosilom so se vsi z nama ptujima posebno ljubeznjivo vèdli in jez sem bil tako srečen koj zraven carske rodbine sedeti. Po jedi je šel vsak na svoj dom, nama so pa rekli, sopet na večer k ca-rinji priti.

Že je bilo malo kasno, ko zvečer v palačo doideva. Sobe so bile polne povabljenih, vse se je blisketalo in vi-dila sva dokaj prav mičnih obrazov. Dve dvorani preko-rakam in ravno v tretjo pogledam, kar me car k sebi po-tegne in med-se in princa nizozemskega postavi h traku, kterege je množica gospodov in gospá v okrogu postavljena deržala. Car sam mi nevednemu berž igro razloží in pové, kako in kaj, in že pri ti priči se dotakne velika knežinja Marija moje roke, se mi smehljaje priklone, na moj prostor vsede, in ko bi trenil, so me imeli v sredi okroga. Car in

¹⁾ Dr. Diefenbach „Vergleichendes Wörterbuch der goth. Sprache“ I. 260, Nr. 70.

²⁾ Grimm Nr. 84, 2. 242, 578 „Deutsche Rechtalh.“ 857.

³⁾ Graff „Althochd. Sprachsch.“ 1, 1112.

⁴⁾ Diefenbach l. c. 217.

⁵⁾ Glej Diefenbach „Lexicon comparativum linguar. indogermani-carum“ I. 217—226.

¹⁾ Glej dr. Miklosić „Radices linguae paleoslov.“ str. 9.

vsa družba se veselo smeja, vidivši me tako hitro vjetega. Jez, ne dosti znan z navadami tukajšne carske hiše, si ne upam do mogočnega hišnega očeta in stopim za neko gospo, ktera je ravno z zraven stoječim gospodom kramljala in se njene reke dotaknem. Vès osupnjen in preplašen spoznam zdaj še le, da je carinja bila, — pa prijaznost, s katero moje mesto v okrogu prevzame, me popolnoma potolaži. Poznej me zopet carevič z mirnega prostora vzdigne in zdaj se nalašč prav deleč zagledam in nekako terdo svojo roko na roko samovladarja vsih Rusov položim, kar se carski zatilnik tako mično in čedno pripogne, kakor nikdar in nikjer, in zmuznil se je pod trakom na sredo okroga. Tako je šlo dalje in veselili smo se skoz in skoz, brez ozira na stan ali imenitnost.

Pa carevič v kozaški obleki si zdaj drugo zmisli. Vstopi se tudi v sredo okroga, dá vsakemu okolj stoječih svoj priimek in prične srebern okrožnik na tleh sukati, kakor vertavko. Čigar priimek je imenoval, tisti je mogel berž pristopiti in pobrati verteči okrožnik.

Car prvi na versti spelje svojo nalogo prav ročno in podá okrožnik careviču. Mene je med tem carinja ob kratkem z igro soznanila. Kmalo zaslišim svoj priimek imenovati, hočem okrožnik prav urno vjeti, pa ne vaju tako gladkih tal spodderknem, okrožnik mi pade z rok in letí takalaje na nježne nožice zale mlade kneginje Dolgoruckove. Mogel sem zdaj v okrogu ostati. Priimki udov carske rodbine so mi bili znani, in ker nas ne poiše vsak dan ta visoka čast, da bi s tako imenitnimi osebami v okrogu z okrožniki igrali, se nisem mogel zderžati, da bi zdaj cara, zdaj carinje, zdaj velike kneginje Marije ne bil poklical po priimkih. Po končani igri se je ples pričel, car pa se je podal z mano v pogovor. Čez malo časa se približa velika kneginja Lizabeta, prav ljubeznivo dekle, kakih 14 let staro. Car je ne zapazi, toraj ona svojo roko na-nj položi — zdaj jo oče objame, k sercu pritisne in poljubi. Prišla nama je namreč lahko noč vošit, in ko odide, ji car še z očmi sleduje. Jez pa mu par prijetnih besedic zavoljo njegovih otrok rečem, na kar mi, poln očetovske radosti, zaverne: „Da! hvala Bogu, imam res dobre, prav dobre otroke“.

Nikdar ne bom pozabil veselega dné“.

Po Jurende's „Vaterl. Pilg.“ L. K.

Novičar iz raznih krajev.

Dunajski časnik je razglasil državne dohodke prvega poletja letošnjega upravnega leta; neposredni davki so v vsem skupaj donesli 40 mil. 692.402 fl. (lansko prvo poletje so znesli čez 42 mil.), gruntni davek je nesel v letošnjem poletju 28 milijonov 479.418 fl. (1 mil. 411.285 fl. manj kakor lani), hišni davek 5 mil. 108.943 fl. (224.598 fl. več kakor lani), pridobninski davek 4 mil. 184.953 fl., dohodninski davek 2 mil. 818.102 fl., drugi neposredni davki 100.916 fl., — izmed posrednjih davkov, katerih skupnina je znesla 66 mil. 59.603 fl., je nesel vžitni davek 15 milijonov 555.991, col 9 mil. 68.840 fl., sol 12 mil. 434.007 fl., tabak 9 mil. 213.630 fl., štampelj, takse in davšine od pravnih opravil 13 mil. 399.561 fl., loterija 3 mil. 853.931 fl. (480.425 fl. več kakor lani, kar je znamenje, da čedalje bolj ljudje skušajo srečo v loteriji), pošta 1 mil. 8361 fl., cestnina 1 mil. 337.269 fl., punciranje 41.742 fl. itd.; — dohodki od državnih posestev, rudarstva in dnarstva so vergli 6 mil. 520.544 fl., presežki razdolživnega zaklada 5 mil. 9066 fl. in nekateri drugi dohodki 5 milijonov 521.200 fl. V vsem skupaj so tedaj znesli dohodki to polovico leta 123 mil. 802.815 fl., tedaj za 5 milijonov 255.575 fl. več kakor lani ta čas; k ti pomnožitvi so pomagali hišni davki, sol, tobak, štampelj in takse, loterija

in pošta, prodaj nekterih državnih posestev, železnica, rudarstvo itd. — Minister baron Bruk se je 9. t. m. podal k cesarju v Išel, da bi prejel najvišje poterjenje tistih predlogov, kateri zadevajo tiste naredbe, s katerimi se ima dnarstveni stan našega cesarstva zboljšati. — Velik del tistih državnih posestev, ktere bo vlada naša dunajski banki za poplačanje dolgov odstopila in od katerih smo v poslednjem listu govorili, leži na Ogerskem; vrednost njih se ceni na 56 milijonov gold.; pravijo pa, če se te cesarske grajšine bojo počasi prodajale in bolj na drobno na manjše kmetije razkosile, se bojo še dvakrat ali celó trikrat višje prodale. — Ogersko ima po naj novejši cenitvi 11 mil. 443.000 oralov samega žitnega polja, na katerem se okoli 80 mil. 100.000 vagánov mnogoverstnega žita prideluje; pridelk enega orala (joha) je tedaj načez po 7 vagánov. Proti benečanskem polju je to malo, ker ondi se na oralu pridelava od 15 do 20 vagánov. Ogersšice, ktere so na Ogerskem pred 15 leti še celó malo sejali, sejejo poslednjih 10 let tako obilno, da je sedaj že čez 100.000 oralov več ž njo obsejanih in kupčija ž njo je sedaj prav velika. — Okoli Požuna (Pressburga) na Ogerskem so začeli 8. t. m. tergati; pravijo, da bo vino dobro in da bo po 7 fl. vedro. — Od vojske je to novo, da so Francozi in Angleži poslali 9 linijskih ladij z obilno armado, 28 parobrodov, 9 topniških šalúp in 3 plavajoče baterije pred mesto Odeso, ktereга bombardovanje se je imelo 9. dan t. m. začeti; naj novešje novice pa, ki so naravnost iz Odese prišle, pravijo, da 9. dan t. m. ob devetih zvečer je še vse tiho bilo. Kaj bo, se bo tedaj kmalo slišalo. — Goršakov je sedaj obširniše popisal vojsko v Sevastopolji; strašno mesarenje je bilo, preden je prederl sovražnik terdnjave in večkrat nazaj zapojen, se jih je nazadnje vendarle polastil! Goršakov našteva zgubo rusovske armade (brez topničarjev) v ti bitvi takole: mrtvih je zraven 4 štabnih in 55 višjih oficirjev 2625 vojakov, — ranjenih v vsem skupaj zraven 35 štabnih in 244 višjih oficirjev 7565 vojakov, — pograša se 24 višjih oficirjev in 1739 vojakov. — Iz Berolina se piše, da v pomoč krepke vojske misli rusovska vlada svoje lastnine, ki jih ima v severni Ameriki, za 40 mil. sr. rubljev severno-amerikanski vladi prodati. — Omer-paša je zlo nevoljen, da mu ne dajo njegove stare armade v Azijo. — Dosihmal vsemogočni angleški poslanec v Carigradu lord Redcliffe ima Carigrad zapustiti, ker nek prevelike homatije dela nasproti francozkemu poslancu; dosihmal je sultan večidel plesal kakor je Anglež godel; sedaj bi Francozi radi, da bi tudi oni godli in da bi sultan plesal tudi po njih viži. — Gerški kralj se je znebil nadležnih ministrov in si je izvolil čisto novo ministerstvo. — Sardinski kralj je spet zdrav.

Opravljevcu.

(Repat sonét.)

„Mu, mu“ buči govedo tam na paši,
 „Hi, hi“ razgeče nori konj na cesti,
 „Gri, gri“ everčijo murni v temnim mestih,
 „Kru, kru“ pa kruli prasec v luži naši;
 „Baú“ tak laja pès, kdar tata straši,
 „Pipi“ pa čivka pišče, kdar ni jesti,
 „Ku, ku“ zakuka kukovca na brestih,
 S „kikiriki“ petelin noč odplaši;
 „Mjav, mjav“ ponoči maček z mačko mjavka,
 „Kò, kò“ tak koklja piščeta zvabljuje,
 „Bè, bè“ neumnih ove blekéče čeda;
 „Kvar, kvar, vpije vrana černoglavka,
 „Krò, krò“ se merhojédi vran sklicuje,
 „Ihá“ je oslov trapastih beseda:

Pošast ti gerdogléda,

Ki jezik tvoj ljudém poštenje reže!

Povej, kter glas zmed teh se ti prileže?

Rodoljub Ledinski.